

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини на підставі прилюдного захисту дисертації «Технології міжнародних відносин України» зі спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії 20 лютого 2024 року.

Коптев Олександр Сергійович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2020 році з відзнакою закінчив Університет імені Альфреда Нобеля, отримав повну вищу освіту за спеціальністю 052 Політологія та здобув кваліфікацію магістра політолога. Навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара з 2020 року до теперішнього часу.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – Іщенко Ігор Васильович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Здобувач має 3 праці у наукових фахових виданнях України з міжнародних відносин.

1. Коптев О. (2023). Особливості комунікативних технологій у кризовий період міжнародних відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 15(1), 120-127. <https://doi.org/10.15421/352314>.
2. Коптев, О. (2023). Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. *Міжнародні та політичні дослідження*, (36), 51–60. <https://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288707>.
3. Коптев О. (2023). Легітимаційні технології в міжнародних відносинах: теорія та практика. *Вісник Маріупольського державного університету*.

Сер.: Історія. Політологія, Вип. 35–36, С. 90–99. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-90-99>.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Висоцький Олександр Юрійович, голова разової ради, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Дисертаційна робота демонструє глибоку дослідницьку роботу, має закінчений характер, але є уточнюючі питання

Кривошеїн Віталій Володимирович, рецензент разової ради, доктор політичних наук, професор, в.о. декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Дисертаційному дослідженню, що рецензується, притаманні й деякі дискусійні положення, з якими важко погодитись:

1. По-перше, автор, визначаючи поняття «технології міжнародних відносин України», яке є ключовим для дисертації, як «комплекс інструментів, які держава застосовує у різних аспектах взаємодії з іншими країнами та акторами міжнародних відносин» (с. 20 дисертації), перераховує номенклатуру таких технологій. До них О. Коптев включає різноманітні інструменти та стратегії, спрямовані на розвиток зовнішньополітичних, економічних та соціокультурних зв'язків. У третьому розділі детально описані технології публічної дипломатії, інформаційно-комунікативні технології, легітимаційні та іміджеві технології. Усі ці технології здебільшого відносяться до інструментів «м'якої сили», проте інструменти, які держава застосовує у різних аспектах взаємодії з іншими країнами та акторами міжнародних відносин аж ніяк не обмежуються вищеперерахованими технологіями. Тому доцільно було б в оглядовому режимі охарактеризувати комплекстриадиційних технологій міжнародних відносин (хоча деякі аспекти цих технологій згадуються у роботі).

2. По-друге, у роботі О. Коптєв значну увагу приділяє іміджевим технологіям міжнародних відносин (підрозділ 3.3), зрозуміло це потребує визначення ключового концепту цих технологій, тобто іміджу. Уточнюючи зміст поняття «імідж держави» дисертант дає таке визначення: імідж держави – це «комплексне уявлення, враження та сприйняття, яке формується в міжнародній спільноті щодо певної країни» (с. 190 дисертації). Тобто практично для автора поняття «імідж держави» і «імідж країни» є тотожними, проте між ними все ж таки є різниця. Крім того доцільно було б провести демаркацію схожих за змістом понять «імідж» і «бренд».

3. По-третє, робота значно виграла, якби в ній дисертант запропонував конкретні рекомендації для розвитку технологій міжнародних відносин в Україні.

Разом з цим, слід акцентувати увагу на тому, що зазначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не ставлять під сумнів теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш, належну високу оцінку рівня її виконання

Петров Павло Григорович, рецензент разової ради, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Деякі положення дисертації є дискусійними, що у свою чергу пов'язано з означенням дисертантом власної позиції з цих питань. Тому варто зробити певні зауваження та рекомендації для подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. По-перше, автору було за доцільне конкретизувати відмінності технологій інформаційного впливу на внутрішню та зовнішню спільноти, що сприяло би висвітленню більш конкретних теоретичних та практичних рекомендації реалізації позиціонування у міжнародному просторі та протидії негативному інформаційному впливу із зовні на внутрішнє суспільство.

2. По-друге, автором цілісно висвітлені технології міжнародних відносин України впливу та взаємодії з класичними суб'єктами міжнародної спільноти, проте, на нашу думку, було б за доцільне розмежувати ці технології в залежності від політично режиму суб'єкту на якого здійснюється вплив, надавши конкретні рекомендації в залежності від демократичного політичного режиму чи авторитарного/тоталітарного політичного режиму, так як у рамках демократичного політичного режиму носієм влади виступає народ, а при взаємодії з авторитарним тоталітарним політичним режимом первинного здійснення впливу потребує саме авторитарний/тоталітарний лідер чи відповідна група.
3. По-третє, дисертантом чітко окреслено роль технології побудови зовнішньополітичного іміджу України у контексті інтеграції до європейської та євроатлантичної спільноти. Зважаючи на Конституційне закріплення інтеграції України до ЄС та НАТО було б за доцільне більш комплексно пояснити, у зазначеному контексті, наприклад, ролі Twitter-дипломатії, Facebook-дипломатії та інших подібних технологій інформаційного, політичного впливу на зовнішню спільноту, що доповнило би дисертаційне дослідження.

Зазначені дискусійні питання не є негативними, володіють рекомендаційним характером та не впливають на високий рівень дисертаційного дослідження

Шуляк Антоніна Миколаївна, офіційний опонент разової ради, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу, декан факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).

В цілому позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Коптева О.С., слід зазначити деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Дисертанту варто було б у вступі визначити хронологічні рамки дослідження та обґрунтувати їх межі.
2. У Розділі 1.1. та 1.2. співвідношення обсягу для дослідження категорій є нерівномірним: міжнародні відносини с.21-29, с.33-47, публічна

дипломатія с.29-30, кібербезпека с.31, технології МВ с.47-53. На мою думку, мало уваги автор приділив теоретичному розгляду безпосередньо технологій міжнародних відносин.

3. У Розділі 1.1. на с.23 та Розділі 3.1. на с. 100, згадуючи використання «м'якої сили», на мою думку, слід було більш детально розглянути важливий методологічний підхід, запропонований американським ученим Дж. Наєм, «гнучкої («м'якої») влади» (англ. – *soft power*), під якою він розуміє інформацію як «владу та силу». Усі знайомі з концепцією *жорсткої влади* – військової та економічної потуги національної держави, яку використовують, щоб отримати те, що вона хоче від інших політичних органів. Жорстка влада, як правило, спирається на спонукання – «пряник» або загрози – «батога», що робить її переконливою за своєю природою. Проте країни можуть іноді отримувати результати без відчутних загроз. Цей непрямий метод іноді називають «другим обличчям влади» або м'якою силою. Поняття «м'яка сила» (або привабливість) трактують як здатність впливати на вибір завдяки таким нематеріальним активам, як привабливість, висока культура, політичні цілі, інститути й політичні принципи, які базуються на законі й мають високий моральний авторитет. Тоді як під поняттям «тверда сила» (англ. – *hard power*) найчастіше розуміють військову та економічну міць.
4. На с. 68-69 автор визначає інформаційну війну як одну з технологій, варто також було би аналізувати такі поняття як асиметрична війна, війна-хаос, проксі-війна, інформаційно-психологічна війна, медіавійна, війна бунтівна – «заколотвійна», «мятежвійна», кібервійна.
5. Доречно приділити увагу написанню іншомовних прізвищ та назв, наприклад: с.36 Ф. Хоффман – нове писання Ф.Гофман, с.42 Ернст Б. Хааз - Ернст Б. Гааз й ін.

Зважаючи на складність і багатоаспектність предмета дослідження, відзначимо, що наведенні зауваження і міркування жодною мірою не

впливають на високу оцінку дисертації Коптева О. С. та не знижують її наукової і практичної цінності.

Грачевська Таміла Олександрівна, офіційний опонент разової ради, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро).

Підкреслюючи в цілому високий науковий рівень виконаної роботи, водночас варто зупинитися на окремих положеннях і висновках О.С. Коптева, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

1. По-перше, у дисертації значна увага приділяється дослідженню технологій міжнародних відносин та їх використанню для підвищення впливовості держави на міжнародній арені, однак варто було більш детально зупинитись на аналізі факторів, мотивів, які впливають на їх застосування в конкретних зовнішньополітичних ситуаціях.
2. По-друге, зважаючи на ситуацію, в якій опинилась Україна внаслідок повномасштабного російського вторгнення, доцільно було більш ґрунтовно в дисертаційній роботі охарактеризувати перспективи використання Україною такої технології міжнародних відносин як «технологія союзницького зв'язування», яка на міждержавному рівні передбачає укладання двосторонніх та багатосторонніх угод, а на інституційному рівні – отримання підтримки міжнародних організацій щодо вирішення конкретних проблем.
3. По-третє, дисертаційне дослідження значно виграло б, якби у ньому більша увага була приділена характеристиці технологій міжнародних відносин, які доцільно залучати у практику зовнішньої діяльності неурядових організацій, що виступають важливими суб'єктами реалізації публічної дипломатії України у ХХІ столітті.
4. По-четверте, у дисертації ретельно та фахово представлена характеристика та здійснена класифікація технологій міжнародних відносин України, втім доцільно було б більш широко проаналізувати конкретні ситуації, в першу чергу кризові, крізь призму застосування в

процесі їх розгортання конкретних технологій та ефективності їх застосування (наприклад, під час інциденту на острові Тузла, події у Криму у 1992-1994 рр.).

5. По-п'яте, доцільно було б більше уваги приділити діяльності Українського інституту, зокрема аналізу технологій, які б доречно використовувати цій інституції для промоції України на міжнародній арені, що позитивно позначиться на її пізнаваності в світі та покращить її міжнародний імідж.

Вказані недоліки та дискусійні положення не стосуються актуальності, наукової новизни та практичного значення отриманих результатів дисертаційного дослідження. Наведені зауваження покликані окреслити подальші перспективні напрямки розробки проблематики даної дисертаційної роботи.

Результати відкритого (онлайн) голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає,

На підставі результатів відкритого (онлайн) голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Коптеву Олександр Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини зі спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Голова разової
спеціалізованої вченої
ради

Олександр
ВИСОЦЬКИЙ